

667 SAYILI OHAL KHK İLE YAPILAN DEĞİŞİKLİKLERE İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELERİMİZ

15 Temmuz 2016 tarihindeki süreç ile başlayan ve devamında ilan edilen Olağanüstü Hal'in ardından bugün ilk OHAL Kanun Hükmünde Kararnamesi(KHK) Resmi Gazete'de yayımlandı.

Ohal KHK'sı incelendiğinde somut bir biçimde Anayasanın, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve taraf olduğumuz diğer uluslararası sözleşmelerde yer alan birçok temel hak ve hürriyetlerin askıya alındığı açıkça görülüyor. Halkevleri Hukuk Dairesi olarak darbe ile mücadelenin cadı avına dönüşmesi ve hukuk devletinin ortadan kaldırılacağı kaygısını taşımaktayız.

A- 2341 Kurum ve Kuruluş kapatıldı

667 sayılı OHAL KHK'sı ile 35 sağlık kuruluşu, 934 okul, 109 öğrenci yurdu, 104 vakıf, 1125 dernek, 15 üniversite ve 19 sendika kapatıldı. Kapatılan dernek, sendika, sağlık kuruluşu ve okullara mühür vurulmaya başlandı.

KHK'daki düzenlemelere göre kapatılan ilk derece eğitim kurumlarında eğitim gören öğrenciler MEB'e bağlı eğitim kurumlarına nakledilecek, aynı şekilde kapatılan üniversitelerdeki öğrencilerde YÖK'e bağlı üniversitelere nakledilecek. Mevcut eğitim kurumlarının kapasiteleri zaten yetersiz ve öğretmen açığı sebebiyle nitelikli eğitim verilmiyordu ve bireylerin eğitim hakkı kısıtlanıyordu.

MEB'de 15.200 öğretmenin açığa alınması ve 9341 okulun kapatılması ile birlikte eğitim hakkının daha da kısıtlanacağı açık. Birçok akademisyenin görevden uzaklaştırılması, uzaklaştırmalarında halen devam ettiği göz önünde bulundurulduğunda ve 152 üniversitenin kapatılması ile birlikte üniversitelerde de eğitim hakkını kısıtlanacağı aşikar. Önümüzdeki dönemde anaokulu, ilkokul, ortaokul, lise ve üniversitelerde nitelikli ve bilimsel eğitim olmayacağını söyleyebiliriz.

B- Yargı Mensupları ve Kamu Görevlileri Tek Bir Kararla Tasfiye Edilecek

Kamu görevlileri ve yargı mensupları kendi kanunlarında yazan ve meslekten ihraç koşullarını düzenleyen mevzuat çerçevesinde değil doğrudan KHK ile belirlenen kişi veya kurullarca görevinden alınabilecek. Bu görevden almalarda savunma hakkı tanınmayacağı, kişilerin savunma hakkı kısıtlanacak. KHK'a ile getirilen diğer bir madde ile mahkemelerin yürütmeyi durdurma kararı verebilmesi yasaklandı. Bu durumda kişiler kurumlardan tasfiyelerine karşı idare mahkemelerinde iptal davası açsa bile mahkemeler yürütmenin durdurulması veremeyecek.

Ayrıca görevinden atılacak kişiler bir daha kamu hizmetinde istihdam edilemeyecek. Bu durumda kişi iptal davası açıp kazansa dahi bu davasındaki haklılığının bir önemi olmayacak. Bu da AİHS md.6, Anayasa md. 36 ve 37 de düzenlenen adil yargılanma hakkının, AİHS md. 11, Anayasa 38. md düzenlenen masumiyet karinesi ilkesinin, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin md.23, Anayasa md. 48 de düzenlenen çalışma hürriyetinin açıkça ihlali anlamına gelmektedir.

Başka bir madde ile de görevden atılacak kişilerin(özellikle TSK, Jandarma ve Sahil Güvenlik Personeli için getirildiği çok açık) özel güvenlik şirketlerinin kurucusu, ortağı ve çalışanı olamayacak. Bu madde ile Anayasa'nın 48. maddesinde "Herkes, dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetlerine sahiptir." Şeklinde düzenlenen çalışma hakkının açıkça ihlalidir.

1-Şu anda Türkiye genelinde 61.201 okul ve 15.714,748 öğrenci bulunuyor. Ortalama olarak her okulda 257 öğrenci okuyor ve 934 okulun kapatılması ile birlikte 240.038 öğrencinin eğitim hakkı doğrudan engellenmiş olacak.

2-Şu anda Türkiye genelinde 185 üniversite ve 6.689.185 öğrenci bulunuyor.

Yüksek Yargı'da tasfiye şu şekilde olacak;

- Anayasa Mahkemesi üyeleri hakkında Anayasa Mahkemesi Genel Kurulunun salt çoğunluğunca,
- Yargıtay daire başkanı ve üyeleri hakkında Yargıtay Birinci Başkanlık Kurulunca,
- Danıştay daire başkanı ve üyeleri hakkında Danıştay Başkanlık Kurulunca,
- Hâkim ve savcılar hakkında Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu Genel Kurulunca,
- Sayıştay meslek mensupları hakkında Sayıştay Başkanının başkanlığında, başkan yardımcıları ile Sayıştay Başkanı tarafından belirlenecek bir daire başkanı ve bir üyeden oluşan komisyonca meslekte kalmalarının uygun olmadığına ve meslekten çıkarılmalarına karar verilebilecek.

Diğer kamu görevlilerinin tasfiyesi şu şekillerde olacak;

- TSK Personeli hakkında; Kuvvet Komutanının teklifi, Genelkurmay Başkanı'nın inhası(yazısı) ve Milli Savunma Bakanı'nın onayı ile,
 - Jandarma Personeli hakkında; Jandarma Genel Komutanının teklifi, İçişleri Bakanının onayı ile,
 - Sahil Güvenlik Personeli hakkında; Sahil Güvenlik Komutanının teklifi ve İçişleri Bakanının onayı ile,
 - Milli Savunma Bakanlığı personeli hakkında; Milli Savunma Bakanının onayı ile,
 - YÖK'e bağlı personel(akademisyenler vd) hakkında; Yükseköğretim Kurulu Başkanının teklifi üzerine Yükseköğretim Kurulunun kararıyla,
 - Mahalli İdare Personeli(Belediye, köy, Büyükşehir Belediyesi, İl Özen İdaresi) hakkında; valinin başkanlığında toplanan ve vali tarafından belirlenen kurulun teklifi üzerine İçişleri Bakanının onayıyla,
 - 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na tabi çalışan her türlü kadro, pozisyon ve statüde (işçi dahil) personel hakkında; ilgili kurum veya kuruluşun en üst yöneticisi başkanlığında bağlı, ilgili veya ilişkili bakan tarafından oluşturulan kurulun teklifi üzerine ilgisine göre ilgili bakan onayıyla,
- 657 sayılı Kanuna tabi memurlar ile yargı mensupları dışında işçiler de dahil olmak üzere her türlü kadro ve pozisyonda çalışanlar, herhangi bir disiplin soruşturma sürecine tabi tutulmadan, savunma hakları yok sayılarak, ilgili kurum veya kuruluşun en üst yöneticisi başkanlığında bağlı, ilgili veya ilişkili bakan tarafından oluşturulan kurulun teklifi üzerine ilgisine göre ilgili bakan onayıyla kamu görevinden çıkarılacak.
- Bir bakanlığa bağlı, ilgili veya ilişkili olmayan diğer kurumlarda çalışan her türlü kadro, pozisyon ve statüde (işçi dahil) personel hakkında; birim amirinin teklifi üzerine atamaya yetkili amirin onayıyla,
 - Yine 4. Maddeye göre, görevine son verilen kamu personeli yerine hiçbir yasal kısıtlamaya bağlı olmaksızın atama yapılabilecek. 50 bin civarında kamu çalışanının görevden uzaklaştırıldığı ve bu sayının artabileceği düşünüldüğünde yeni bir kadrolaşma süreci yaşanacak;

C- Yürütülen Soruşturmalarda Ve Devamında Açılacak Davalarda Adil Yargılanma Hakkı Dahil Bir Çok Hak Yasaklandı

KHK ile yargılama aşamalarına Anayasa'ya ve AİHS'e aykırı biçimde birçok temel hak ve hürriyeti kısıtlayıcı hükümler getirildi. Bu hükümleri özetlemek gerekirse;

1- OHAL KHK'sı ile birlikte gözaltı süresi 30 güne çıkarıldı. Mevcut hukuk sistemimizde 24 saat olan gözaltı süresi toplu suçlarda veya terör suçlarında 4 güne kadar çıkarılabiliyordu. Sıkıyönetim Kanunun'da dahi gözaltı süresi 15 gündür. Bu 15 günlük sürenin bitiminde hakim kararı ile bir 15 gün daha uzatılabiliyor. Her ne kadar AİHM m.15 kapsamında askıya alınmış olmasına rağmen Türkiye Cumhuriyeti Anayasası halen yürürlükte. KHK ile gözaltı süresi 30 güne çıkartılması İnsan Hakları Mahkemesi '90'lardaki OHAL'de 14 günlük gözaltı süresini dahi aşırı bulmuştur. (Aksoy v. Türkiye Kararı) Uzun gözaltı süresi masumiyet karinesinin açıkça ihlalidir.

Ayrıca uzun gözaltı süreleri ayrı bir cezalandırma aracı olarak kullanılacak bu durumda kişi hürriyetinden alıkonulacaktır. Kamuoyuna servis edilen görüntüler izlendiğinde işkence ve kötü muamele aleni ve meşru haline getirilirken, kişinin kolluk elinde gözaltında alıkonulduğu sürenin en aza indirgenmesi vücut dokunulmazlığı hakkı ve işkence yasağının da önüne geçecektir.

2- Kamu görevlileri dahil tüm mağdur, şüpheli, tanık ifadelerini kolluk alabilecek. Mevcut sistemde örneğin hakim-savcı ve avukatların ifadelerini kolluk görevlilerinin alması yasak. Bu kişilerin ifadelerin sadece savcı alabiliyor. Bu madde ile özellikle hakim savcı avukat diğer kamu görevlilerinin kolluk tarafından alınması geçmişte yaşanan bir çok hak ihlalinin tekrar gündeme gelmesine neden olacaktır.

3- Tutuklu olan kişilerin avukat ile görüşmesi sesli ve görüntülü kayıt altına alınabilecek, görüşmede bir görevli hazır bulunabilecek ve hatta görüşmesi yasaklanabilecek. Mevcut sistemde tutuklu ile avukatı hiçbir kayıt vs. işleminin yapılmadığı ve görüşmeyi kimsenin dinlemediği bir ortamda görüşüyor. Ancak görüşlerin kayıt altına alınması ve görüşmede bir görevlinin bulunması, açıkça kişinin savunması hazırlayabilmesi için rahat olamaması, her türlü durumu avukatına anlatamaması ve savunma hakkının ve adil yargılanma hakkının kısıtlanması anlamına gelecek. Avukat görüşünün yasaklanması ise hiçbir hukuki yardım alamaması sonucu doğurur ki bu durum hem Anayasa'ya hem de AİHS'e açıkça aykırıdır.

4- Tutuklular sadece eşi, kardeşleri, çocukları ve ana-babası ile görüşebilecek. Mevcut sistemde tutuklular az önce bahsedilen akrabaları yanında kimi yakınları ile ve akrabası olmayan kendi seçeceği üç başka kişi ile görüşebiliyor. Bu durumda kişi tutuklu kaldığı süreçte zaten kısıtlı bir sayı olan 3 kişi ile görüşürken bu kişilerle dahi görüştürülmesinin yasaklanması, tutukluğu bir tedbir olmaktan çıkarıp, bir cezalandırma aygıtına dönüştürecektir.

5- Tutukluların telefon ile 15 günde bir on dakika görüşebilecek. Mevcut sistemde haftada bir ve on dakika olan telefon ile görüşme hakkı 15 güne çıkarılıyor. Bu durum kazanılmış hakların KHK ile geri alınmasına anlamına gelmektedir ki kazanılmış hakların yasaklanması Anayasa'ya ve AİHS'e aykırıdır.

6- Tutuklu olanların bulunduğu hapisanelerde görev yapan görevliler tarafından düzenlenen tutanaklara, ilgili görevlinin açık kimliği yerine sadece sicil numarası yazılacak. Kişi işkence ve kötü muameleye, ya da keyfi hukuka aykırı maruz kaldığında ve bilinçli olarak tutanağa sicil numarası yanlış yazıldığında bu kötü muamele ve işkence belgelendirilemeyecek. Bu madde ile işkence ve kötü muamelenin, keyfi hukuka aykırı işlemlerin önü açılmış olacak. Mağdur olan kişiler şikâyet hakkını etkin biçimde kullanamayacak.

7- Yürütülen soruşturma ve kovuşturmalarda, ifade alma ve sorgu sırasında veya duruşmada en çok üç avukat hazır bulunabilir. Mevcut sistemde genel soruşturma ve kovuşturmalarda avukat sınırı bulunmuyor. Sadece soruşturma aşamasında ifade alma işlemi sırasında 3 avukatın katılabileceği CMK 149/2'de hüküm altına alınmıştır. Mevcut hüküm ile tüm soruşturma ve kovuşturmalarda 3 avukat sınırı getirilmesi açıkça adil yargılanma hakkının ihlalidir.

8- Ceza mahkemelerinde duruşmanın başlamasından önce iddianame veya iddianame yerine geçen belge okunur ya da özetlenerek anlatılacak. Bu durumda özellikle daha önce yaşanan ve günlerce süren iddianame okunmasının önüne geçilecek, yargılanan kişi iddianame tamamen okunmadığı için hangi delillere dayanılarak hakkında dava açıldığını ve neyle suçlandığını tam olarak bilemeyecek. Bu durum hem savunma hakkını hem de adil yargılanma hakkı açıkça ihlalidir.

9- Tutukluluğun incelenmesi, tutukluluğa itiraz ve tahliye talepleri dosya üzerinden karara bağlanabilecek. Mevcut sistemde tutukluğun incelenmesi dosya üzerinden değil tutuklu bulunan kişinin veya avukatının katıldığı duruşmada yapılıyor. Bu madde ile tutuk inceleme duruşmaları önemsizleştirilecek ve işlevsizleştirilecek.

10- Duruşmalar veya sorgular sesli iletişim tekniği ile yapılabilecek. Mevcut sistemde cezasının alt sınırı 5 yıl ve üzeri suçlarda sesli iletişim tekniğinin kullanılması yasak. Bu durumda kişi doğrudan mahkeme huzurunda ifade vermeli. Ancak bu hüküm ile birlikte yüzyüzelik ilkesi bertaraf edilerek kişinin savunmasını yapması engellenecek. Son üç madde birlikte değerlendirildiğinde; yargılamaların hızlıca, tüm usuller atlanarak, sözde yargılamalar şeklinde olacağı açıkça görülmektedir.

HALKEVLERİ HUKUK DAİRESİ

HALKEVLERİ
Hukuk dairesi

HE

HALKEVLERİ

Hukuk dairesi